

This is the Day / Parnasso in festa

Valentin Tischbein - Anna van Hannover (collectie Fries Museum)

25 april 2009 Grote Kerk Leeuwarden

Met dank aan het Fries Museum voor het ter beschikking stellen van een reproductie van het portret van Anna van Hanover door Valentin Tischbein.

Met dank aan:

provinsje fryslân
provincie fryslân

Voor de productie en pr op locatie zorgde:

NP & N
WWW.NOTION.NET

COMMUNICATIE
INFO@NOTION.NET

Georg Friedrich Händel (1685 – 1759)
Anna van Hannover (1709-1759)

Muziek van Georg Friedrich Händel voor het huwelijk
van Anna van Hannover en Willem Karel Hendrik Friso in 1734

Verrijkt met nieuwe composities in het kader
van het Springfestival 2009

Solisten, Koor en Barokorkest van het
Koninklijk Conservatorium Den Haag
o.l.v. Peter Van Heyghen

regie - Bart Visser

Anna – Victoria Osborn

kostuum – atelier Museion, Netty van 't Hoff

Programma

Parnasso in festa

Jeromos Kamphuis	Fanfare	
Händel	Ouverture	
Mariya Oliynyk	Song	Maria Valdmaa, sopraan
Händel	<i>Spira al sen' celste ardore</i>	Sae Jeong Kim, sopraan Sophie Ardiët, traverso
Pelopre	Amendment	Sae Jeong Kim, sopraan Michal Bitan, sopraan
Händel	<i>S'accenda pur di festa il cor</i>	Sae Jeong Kim, sopraan Michal Bitan, sopraan Barnabas Heggyi, alt
Niels Berentsen	Un po' soffrire	
Händel	<i>Nel petto sento un certo ardor</i>	Marine Fribourgh, sopraan Michal Bitan, sopraan Alejandra Wayar Soux, sopr. Kaspar Kröner, alt
Jeremiah Runnels	MP3	
Händel	<i>Tra sentier di amene selve</i>	Kaspar Kröner, alt
Marcin Swiatkiewicz	<i>Qual tetra nube, Orfeo</i>	
Händel	(rec) <i>Che mai facesti Orfeo?</i> (aria) <i>Già le furie vedo ancor'</i>	Alejandra Wayar Soux, sopr.
James Hewitt	Chase	Joanna Walczak, James Hewitt, violin
Händel	<i>Si parli ancor di trionfar</i>	David Greco, bas
Janco Verduin	Pull the plug	

Georg Friedrich Händel

This is the day which the Lord hath made (HWV 262)

This is the day which the Lord hath made

Chorus
Barnabas Heggyi, altus

Blessed is the man

David Greco, bas

A good wife is a good portion

Reut Shabi , sopraan

Strength and honour are her clothing

Satoshi Mizukoshi , tenor

(rec.) As the sun, when it rises

(aria) Her children rise up and call her blessed

David Greco, bas

We will remember thy name

Chorus

Alleluia, amen

Chorus

Cornelis De Bondt

Demarche

Sae Jeong Kim, sopraan

Koor

Sopraan

Michal Bitan
Mar Codina
Marine Fribourg
Sae Jeong Kim
Beatriz Lafont Murcia
Reut Shabi
Maria Valdmaa
Anna Walker
Alejandra Wayar Soux

Alt

Helen Cassano
Barnabas Hegyi
Kerry Jago
Kaspar Kröner
Harald Maiers
Angelica Monje
Maarja Purga

Tenor

Esteban Manzano
Satoshi Mitsukoshi
Arend Grosfeld
David van Lith
Scott Wellstead
Sasha Zamler-Carhardt

Bas

Nuno Atalaia
Robert Brouwer
David Greco
Manoj Kamps
Iason Marmaras
Joao Veloso Paixao
Wouter Verhage

Orkest

Viool 1

Evan Few (aanvoerder)
Emily Thompson (aanvoerder)
David Alonso Molina
Santiago Rodriguez Pozo
Seung Rok Baek
Joanna Walzcak

Viool 2

James Hewitt (aanvoerder)
Seo Jin Kim
Jacek Kurzydlo

	Veronika Manova Kaouru Ouchiyama Meritxell Tiana Alsina
Viola	Leticia Moros Ballesteros (aanvoerder) John Ma David Woolfrey
Cello	Ania Katynska (aanvoerder) Roberto Alonso Alvarez Anton Baba
Violone	Marti Sanmarti Ayala Tomoki Sumiya
Hobo	Dorota Gorlow Eva Hartmutova Antonia Sanchez Medioli Allison Smith
Traverso	Michiyo Arai Sophie Ardiet Felipe Egana Emma Elkinson
Blokfluit	Anais Magnan Diego Lorca Jeanne Truong Grace Milandou
Fagot	Meritxel Ferrer Gergö Farkas Kim Stockx
Hoorn	Krzysztof Bialasik Renske Wijma
Trompet	Nicholas Emmerson Gabor Hegyi Tomohiro Sugimura
Pauken	Gustaf Holst
Theorbe Harp	Robert Cases Marcos Sandrine Maufroy
Klavecimbel/ Orgel	Patrycia Domagalska Iason Marmaras Maciej Wierzcholowski

Peter Van Heyghen studeerde blokfluit en zang aan het Koninklijk Muziekconservatorium in Gent. In de loop der jaren ontwikkelde hij zich tot een internationaal erkend specialist op het gebied van de uitvoeringspraktijk van renaissance- en barokmuziek. Hij concerteert wereldwijd als solist, met vocale ensembles zoals de Capilla Flamenca en Weser Renaissance, maar vooral ook met zijn eigen kamermuziekensembles More Maiorum en het blokfluitconsort Mezzaluna. Daarnaast is hij de vaste dirigent van het Brusselse barokorkest Les Muffatti en leidt hij samen met Stratton Bull het vocale ensemble Cappella Pratensis. Hij is bovendien actief als publicist en verzorgt regelmatig meesterscursussen, workshops en gastcolleges voor diverse instituten en organisaties in Europa en de Verenigde Staten.

Peter van Heyghen doceert historische uitvoeringspraktijk aan de Koninklijke Conservatoria van zowel Brussel als Den Haag. In toenemende mate legt hij zich toe op het dirigeren van Barokopera. Tezamen met regisseur en specialiste Sigird 't Hooft realiseerde hij diverse historische reconstructies en onlangs met oogstte deze tandem veel succes met de productie van Händel's *Radamisto* bij het Badisches Staatstheater in Karlsruhe.

Afdeling Oude Muziek van het Koninklijk Conservatorium

Gelijktijdig met de explosief groeiende belangstelling voor historische uitvoeringspraktijk van de Barok ontwikkelde het Conservatorium in Den Haag een afdeling waar deze op hoog niveau werd gedoceerd. Daarmee werd het instituut één van 's werelds koplopers op dit gebied en deze positie heeft het tot op de dag van vandaag behouden. Het trekt daarmee van alle continenten studenten aan die zich in ons land gedurende een aantal jaren specialiseren in de uitvoering van repertoire dat zich inmiddels uitstrekt van de vroege Middeleeuwen tot de vroege Romantiek. Vanaf het moment dat zo'n veertig jaar geleden de eerste initiatieven werden genomen door Frans Brüggen om de oude muziek te professionaliseren, heeft Den Haag een geheel eigen signatuur gehouden. Vooral door een docententeam met een gelijkgestemde ideologie en internationaal zeer actief bijdragend tot de muziekcultuur consolideerde de stroming. Het eigen karakter wordt gekenmerkt door een grote mate van individualiteit in het gebruiken van de steeds toenemende historische informatie om tot levendig musiceren te komen. Met elke nieuwe generatie afgestudeerden groeit de wereld van de oude muziek in zijn diversiteit en mogelijkheden.

Programmatoelichting

Toen Princess Royal Anna van Hannover met de Friese stadhouder Willem Karel Hendrik Friso van Oranje Nassau trouwde was daarmee de verbinding tussen haar muzikleraar Georg Friedrich Händel en de Nederlanden een feit geworden. Regelmatig zal hij zijn bovenmatig getalenteerde flower of princesses op doorreis naar Duitsland hebben bezocht. Toch is alleen het jaar 1750 wat dat betreft goed gedocumenteerd, en wel omdat hij half augustus een ernstig ongeluk kreeg op weg van Den Haag naar Haarlem. De krant meldde enige dagen later dat hij buiten levensgevaar was. Omdat er in de volgende periode van enkele maanden over zijn orgelconcerten in Deventer en in Den Haag verslag is gedaan kunnen we aannemen dat hij in ons land is gebleven. Hoogstwaarschijnlijk tot zijn vertrek op 8 december genoot de componist bijzondere privileges door de nabijheid van Anna.

Vermoedelijk werd Händel uitgenodigd om een orgel te keuren dat voor de prinses was gebouwd in paleis 't Loo. Overigens was dit niet het enige orgel dat Anna liet bouwen want in 1740 schonk zij de Waalse kerk in Leeuwarden een orgel van Johann Michael Schwarzburg, dat de stad tot de dag van vandaag met bijzondere klanken verrijkt. Het orgel is één van de weinige overgebleven bewijzen van de muzikale opleving die de komst van Anna naar Leeuwarden teweeg bracht. Vele musici van naam, zoals de Franse vioolvirtuoos Jean Marie Leclair boden haar hun diensten aan. Deze droeg later bovendien een bundel vioolsonates aan haar op welke vermoedelijk zijn ontstaan tijdens zijn verblijf in Den Haag en Leeuwarden.

Dit was een pleister op de wonde die pijn bleef doen omdat Anna de pracht en praal van het hof, maar vooral de regelmatige operaopvoeringen van Händel in London achter zich had moeten laten. Na meer dan tien jaar Händel als privéleraar voor zichzelf te hebben gehad, was zij uitgegroeid tot een volleerd musicienne, die zich met menig professional kon meten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de trouwerij waarvan de muziek in dit programma klinkt in de majestueuze bezetting die ook op 14 maart 1734 werd gebruikt, door haar niet alleen als een verbintenis maar ook tegelijkertijd als een scheiding werd ervaren. In een eigentijds verslag door John Lord Hervey wordt de plechtigheid vergeleken met een rouwstoet en de bruid met Iphigenie die naar het altaar wordt gevoerd om te worden geofferd.

Dit beeld inspireerde de makers van dit concertprogramma de introspectie van het dramatisch momentum door de hoofdpersoon ook tijdens de anthem in één theateraal geheel te vatten.

Aan de vooravond van hun kerkelijke inzegening woonden Willem en Anne een uitvoering van Parnasso in festa bij, een concertante, gekostumeerde opera waarin Apollo en de muzen het huwelijk van Thetis en Peleus vieren. Vanaf het moment dat duidelijk werd dat Anna de Oranje prins zou trouwen werden gedurende het jaar vele van dergelijke allegorische opera-uitvoeringen gegeven. Händel spande uiteraard de kroon en gebruikte voor de Parnasso muziek van Athalia omdat hij wist dat Anna een uitvoering van dit pas voltooide oratorium niet meer zou kunnen bijwonen voordat ze naar Leeuwarden zou vertrekken.

Hoewel er euforie was over het feit dat er na de 'glorious revolution' eindelijk weer een Oranjeprijs in de voetsporen van Willem III zou treden, waren velen ontzet over het uiterlijk van de gebochelde Willem Friso, die zelfs voor baviaan werd uitgemaakt. Anna stoorde zich in het geheel niet aan het uiterlijk en al spoedig was de op politieke gronden gearrangeerde verbintenis een echte liefdesrelatie geworden. Zij steunde haar echtgenoot op alle fronten en zeker in de politieke loopbaan die hem als Willem IV uiteindelijk algeheel stadhouder van alle provincies zou maken. Bovendien voerde zij een mecenaat dat in onze contreien ongekend was en eenmaal verhuisd van Leeuwarden naar Den Haag, uitgroeide tot internationale allure.

Voor het zo ver is staan we in deze voorstelling stil bij het moment waarop deze ontwikkeling alleen nog in de kiem aanwezig is.

De insnoering in een het Koninklijke 'harnas' krijgt gestalte door de diverse muzikale lagen die met nieuwe composities aan Händel's veelzijdige afscheids-ode (de combinatie van Parnasso in festa en de anthem) zijn toegevoegd. Omdat deze hedendaagse toevoegingen net zo goed door het oorspronkelijke instrumentarium worden voortgebracht verlenen zij ook Händel's muziek een eigentijdse dimensie en wordt de herdenking van zijn sterfjaar hopelijk weer een begin van een nieuwe levenscyclus.

Johannes Boer

Directeur Händel festivaljaar 2009

Hoofd Afdeling Oude Muziek van het Koninklijk Conservatorium te Den Haag

Kostuum gemaakt door Museion

Programma taljochting

Doe't Princess Royal Anna fan Hannover mei de Fryske steedhâlder Willem Karel Hendrik Friso van Oranje Nassau troude, wie sa de ferbining tusken har muzyklearaar Georg Friedrich Händel en de Nederlannen in feit wurden. Geregeldwei sil er syn mear as trochsneed talintfolle *flower of princesses* op trochreis nei Dútslân in besite brocht ha. Likegoed is allinne it jier 1750 datoangeande dokumintearre, en wol om't er healwei Augustus in slim ûngelok krige ûnderweis fan De Haach nei Haarlem. De krante sei in pear dagen letter dat er bûten libbensgefaar wie. Om't der yn de pear moannen dêrnei ferslach dien is fan syn oargelkonserten yn Dimter en De Haach, meie wy oannimme dat er yn ús lân bleaun is. Nei alle gedachten oant syn ôfreis op 8 desimber koe de komponist bysûndere privileezjes genietsje troch de neite fan Anna.

Der wurdt bygelyks oan tocht dat Händel útnoege is om in oargel te karren dat foar de prinses boud wie yn paleis 't Loo. Dat wie oars net it iennige oargel dat Anna bouwe liet, want yn 1740 skonk hja de Waalske tsjerke yn Ljouwert in oargel fan Johann Michael Schwarzburg, dêr't de stêd oant hjoed de dei ta de bysûndere klanken fan hearre kin. Dat is ien fan mar in pear oerbleaune bewizen fan it muzikaal oplibjen dat de komst fan Anna nei Ljouwert teweibrocht. In protte ferneamde musisy, lykas de Frânske fioelfirtuoas Jean Marie Leclair, beaen har harren tsjinsten oan. Dyselde droech letter boppedat in bondel fioelsonaten oan har op, dy't nei alle gedachten ûntstien is ûnder syn ferbliuw yn De Haach en Ljouwert.

In plaster op it sear dat mar oandurre, om't Anna de pracht en preal fan it hof, mar benammen de regelde opera-opfierings fan Händel yn Londen efterlitte moatten hie. Nei't hja mear as tsien jier Händel as priveelearaar foar harsels hân hie, wie hja ta in folleard musisiënne wurden, dy't tsjin mannich professional op koe. It is dan ek fan gjin wûnder dat hja de trouwerij, wêrfan't de muzyk yn dit programma klinkt yn de majestueuze besetting dy't ek op 14 maart 1734 brûkt waard, net allinne as in ferbyntenis mar tagelyk ek as in skieding belibbe. Yn in eigentiidsk ferslach troch John Lord Hervey wurdt de plechtichheid ferlike mei in begraffenislykstaasje en de breid mei Iphigenie dy't nei it alter laat wurdt om offere te wurden.

It ynspirearre de makkers fan dit konsertprogramma om de yntrospeksje fan it dramatysk momentum troch de haadpersoan yn ien teatraal gehiel te fetsjen.

Krekt foar harren tsjerklike ynseining wienen Willem en Anna bywêzich by in útfiering fan *Parnasso in festa*, in konsertante, kostumearre opera dêr't Apollo en de muzen it houlik fan Thetis en Peleus yn fiere. Fan it stuit ôf dat dúdlik waard dat Anna mei de Oranjeprins trouwe soe, waarden it hiele jier troch in protte fan sokke allegoaryske opera-útfierings jûn. Händel rûn der fansels fier út en en brûkte foar de *Parnasso* muzyk fan *Athalia*, om't er wist dat Anna in útfiering fan dat suver krekt foltôge oratorium net mear bywenje kinne soe ear't hja nei Ljouwert ôfreizgje soe.

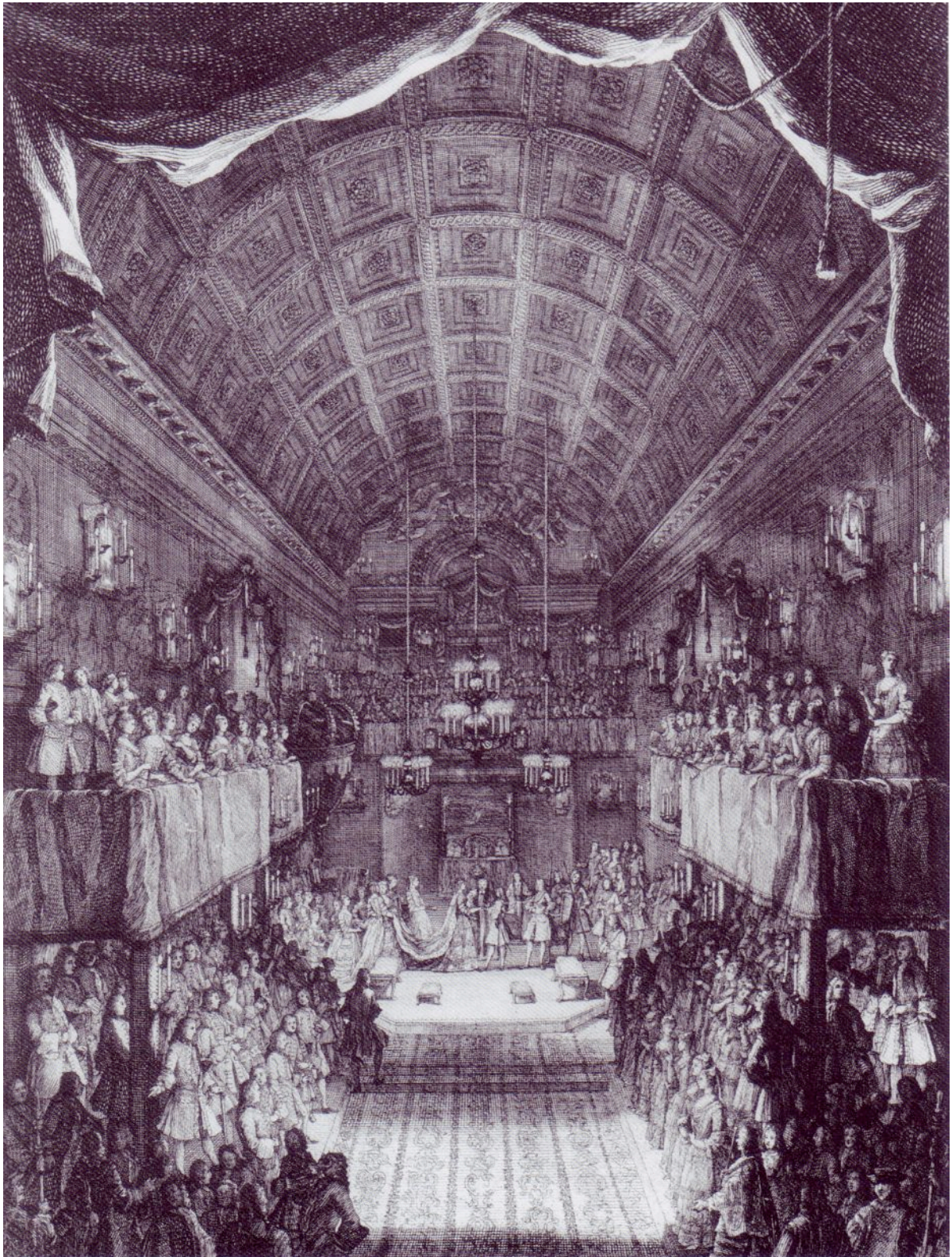
Alhoewol't der eufory wie oer it feit dat der nei de 'glorious revolution' einliks wer ris in Oranjeprins yn de fuotleasten fan Willem III trêdzje soe, wiene party ûntset oer it uterlik fan de bultige Willem Friso, dy't sels foar baviaan útmakke waard. Anna sturde har alhiel net oan it uterlik en al rillegau wie de út politike grûnen arranzjearre ferbyntenis in wiere leafdesrelaasje wurden. Hja stipe har oare helte oer alle boegen, en benammen yn it polityk wurkpaad dat him as Willem IV by einsluten ta in folslein steedhâlderskip fan alle provinsjes fiere soe. Boppedat fierde hja in mesenaat dat yn ús kriteen syn wjergera net hie, en ienris ferfearn nei De Haach útgroeide ta ynternasjonale alluere.

Ear't it safier is, tinke wy yn dizze foarstelling nei by it stuit dat dy ûntjouwing allinne noch mar yn de kym oanwêzich is. It ynsnuorjen yn it keninklik 'harnas' krijt stal troch de ferskate muzikale lagen dy't mei nije komposysjes oan Händel syn mearsidige ôfskiedsoade (de kombinaasje fan *Parnasso in festa* en de anthem) taheakke binne. Om't dy likegoed troch it oarspronklik ynstrumintarium fuortbrocht wurde, jouwe hja ek Händel syn muzyk in eigentiidske diminsje en wurdt de betinking fan syn stjerjier hooplik wer in begjin fan in nije libbenssyklus.

Johannes Boer

Direkteur Händel festivaljier 2009

Haad ôfdieling Alde Muzyk fan it Keninklik Konservatoarium yn De Haach

Huwelijk van Anna van Hannover en de Friese stadhouder Willem Karel Hendrik Friso, prins van Oranje en vorst van Nassau in de French Chapel of St. James Palace op 14 maart 1734.

Teksten

ORFEO

Spira al sen' celeste ardore,
per cantar nobile amore,
e le lodi fian di te.

Amendment (Pelopre)

Ma di sì belle fiamme,
ah, memoria funesta!
Invido fato spegner volea il splendore,
ti cangia in un instante in lauro, oh Dei.

CORO

S'accenda pur di festa il cor
si versi l'alma a far onor;
già Bacco in noi pur' trionfò,
e in ogni cor gioia portò.

CLIO

Sento già brillar il cor
lieto, grato, e tutto ardor.

CALLIOPE

Sento in loco del martir'
gaudio, festa, brio, gioir.

APOLLO

Sento sol ch'il mio voler'
corre al canto, e a un' bel goder.

CORO

Su dunque alziam le voti al ciel,
ne invita lieto con il suo bel,
s'unisce a noi per essultar'
la festa anch'ei vuol celebrar'.
Replicati al ballo al canto,
sciolga ogn'un la voce e il piè;
lodi, feste al nume santo,
che ristoro a tutti diè.

CALLIOPE

Nel petto sento un certo ardor,
che splendor vuole Orfeo all'onor.

EUTERPE

Qual cor potria mai ricusar
sue belle lodi a celebrar?

ORPHEUS

A heavenly flame our breast inspires
of noble love to sing;
and we thy own, with Hymen's fires,
will to remembrance bring.

But ah! What pain! To call to mind!
how fate was to thy charms unkind;
destroyed them all at once, and she
a nymph this moment, is the next a tree.

CHORUS

Let us gladden then our souls
with revelling and cheerful bowls;
of Bacchus be our song,
Bacchus ever gay and young;
he by whom we are possessed,
and every heart so filled is blessed.

CLIO

I feel his influence in my breast,
I'm joyous, all inspired and pleased.

CALLIOPE

I feel in my heart, to grief no more a prey,
to mirth, festivity and joy give way.

APOLLO

I feel my soul can now no thought employ
on anything but songs and joy.

CHORUS

Let's to Heaven our [pray'rs now] raise,
then Heaven will inspire our lays;
with its serenity invite
to mirth, and in the feast unite.
Let everyone with song and dance
this helpful power appease,
who does their joys so much advance,
and always gives them ease.

CALLIOPE

I feel within my breast a certain fire
to sing of Orpheus and his heavenly lyre.

EUTERPE

What tender heart, what sister muse
to sing his praises can refuse?

CLORI

Chi col suo canto fè stupir,
floods,
rio, belve, e monti assoggettir.
woods.

CLIO

Chi seppe il Tartaro placar,
sa il nostro canto meritare ...

...

CORO

... sa il nostro canto meritare.
ours.

Puote Anfion ben' fabricar,
novelle mura al suo cantar';
Orfeo li monti fè marchiar,
che san' tai mura superar.
walls?

CLORI

Tra sentier di amene selve,
fo guerra, colle belve,
e pur la cara pace ho sempre al core;
corro di lido in lido,
il monte, il pian' m'è fido,
nè l'insidie temer so dell'amore.
Tra sentier, &c.

CORO

O quanto bella gloria
è quella del cacciator!

Qual tetra nube (Swiatkiewicz)

Qual tetra nube, Orfeo,
oscura il bel seren della tua fronte?
S'unisce al tuo martir,
pieta, dolor, soffrir,
conforta il mesto cor.

CALLIOPE

Che mai facesti Orfeo?
Perché non por il freno
alle avide tue luci?
Non sapevi che a canto
della tua gioia, stava pronto il pianto?
Già le furie vedo ancor'
ch'ora tormentano il tuo sen',
ma adesso è vano ogni dolor.
Scordati pur del caro ben;
ah! se impazienti furo i rai?
Perché paziente il cor non hai?
your heart.

CHLORIS

Who with his notes can stop the rolling
can move huge rocks, and draw the dancing

CLIO

He who can please Hell's gloomy powers
and touch their hearts, must sure touch ours

CHORUS

... and touch their hearts, must sure touch

Amphion once the walls of Thebes did raise,
and stones replace in order by his lays;
high mountains follow when Orpheus calls,
and to high mountains what are humble

CHLORIS

Among the windings of the woods I chase
wild beasts, and ever is my heart at ease;

from hill to hill I run, from grove to grove,
fearless of danger from the snares of love.

Among the windings, &c.

CHORUS

What glory does the hunter gain,
his chase pursuing o'er the plain?

But why that cloud upon your brow?
Orpheus, forget all sorrow now.
While pity, sorrow and suffering
unify in your torment,
comfort the unhappy soul.

CALLIOPE

Why turned you back your greedy eyes,
Orpheus, when from Hell you came?

Did you not know that to despise
the Gods command would lose the dame?
Still by the furies you're possessed,
I see them in your tortured breast:
but now all sorrow is in vain,
remembrance but augments the pain:
fearing from the fair to part.
Impatient were your eyes, but patient be

CORO

Si parli ancor di trionfar,
gloria ed amor' iran' del par.

MARTE

Il lor' destin vuo publicar,
che i sposi eccelsi vuol bear;
è già prefisso colla sù,
che li accompagni sol virtù.

CORO

Gloria ed amor' iran' del par.

MARTE

Prole d'eroi sapranno dar,
e tutto'l mondo consolar.

CORO

Si parli ancor di trionfar,
gloria ed amor' iran' del par.

CHORUS

Let's speak their triumphs, and proclaim
their glory and their love the same.

MARS

I'll to the joyful world relate
what blessings are reserved for them by fate;
in its eternal book we see
virtue will always their companion be.

CHORUS

Their glory and their love the same.

MARS

A race of heroes they will give
and nations in distress relieve.

CHORUS

Let's speak their triumphs, and proclaim
their glory and their love the same.

This is the Day

- This is the day which the Lord hath made; we will rejoice and be glad in it. The king's daughter is all glorious within: her clothing is of wrought gold. She shall be brought unto the king in raiment of needlework: the virgins her companions shall be brought unto thee. With gladness and rejoicing shall they be brought.
- Blessed is the man that has a virtuous wife, for the number of his days shall be double.
- A good wife is a good portion, which shall be given in the portion of them that fear the Lord.
- Strength and honour are her clothing and she shall rejoice in time to come. She opens her mouth with wisdom and her tongue is the law.
- As the sun, when it rises in the high heaven, so is the beauty of a good wife.
- Her children rise up and call her blessed, her husband also he praiseth her. Many daughters have done virtuously, but thou excell'st them all.
- We will remember thy name from one generation to another, therefore shall the people give praise unto thee world without end, amen.
- Alleluia amen.

Demarche (De Bondt)

Capitulum Regulare Mulierum

Et non sia cogli ochi suoi altiera o vagabunda mirando or qua or la chome molte fanno. ma honestamente et el piu del tempo reguardi la terra. non portando pero chome alchune fanno il capo in seno abasso, ma dritto suso & alla persona respondente, chome quasi per se medesme la natura insegna.

Rules for Women

Nor should her gaze be haughty or roaming (peering here and there as many do), but she should for the most part keep her eyes modestly on the ground; not, however, as some do who sink their head on the breast. Rather, she should carry it upright, aligned with the body, as nature itself – as it were – teaches us.

*Handel*jaar
Den Haag
2009

www.handeljaar2009.nl